

pod varno, lastno streho. Mnogotero noč so ga te materialne skrbi oplenile spanja, vrhutega pa so se še razljučene strasti sovražstva in škodoželjnosti zaganjale od vseh strani v naše podjetje, hoteč ga uničiti, ko se je ravno pospelo na pot napredka in razvoja. Bilo je treba železne vztrajnosti, da ni vse podjetje zletelo pod cesto, ampak da se je dvigalo in jačilo ter pridobivalo na ugledu in imenu vzlic najzlobnejšim navalom. Iz teh hudih in nevarnih časov je Jelenčeva energična roka provela našo tiskarno do trdnega temelja moderno urejenega zavoda, ki ga v bodočnosti čakajo še lepši časi. Ako bi nam Jelenc ne dal nič drugega, z našo tiskarno nam je dal toliko, da mu ne moremo biti nikoli dovolj hvaležni! Ta naša hvaležnost mu bodi plačilo za vse bridkosti in težave, ki jih je radovoljno in potrpežljivo prenašal v našo skupno korist!

Na prigovarjanje ožjih prijateljev in somišljenikov je l. 1901. kandidiral v državni zbor, v V. kuriji, hoteč posvetiti v dunajskem parlamentu vse svoje moči in zmožnosti blaginji svojega naroda in slovenskega učiteljstva. Proti nasprotnemu kandidatu dr. Šušteršiču ni zmagal, vendar je združil na svojo osebo 12.000 naprednih glasov. Ko je bila leta 1907. po dolgem času zopet sklicana deželna učiteljska konferenca v Mestni dom v Ljubljani, so delegati poverili Jelencu nalogo, naj v njih imenu utemelji sklep, da se toliko časa ne morejo udeleževati razprav, dokler kranjskemu učiteljstvu temeljito ne regulirajo plač. To nalogo je izvršil Jelenc v sijajnem govoru, ki je splošno učinkoval. L. 1912. je prijavil svojo kandidaturu za deželni zbor kranjski, toda zahrbtnje spletke so mu onemogočile vstop v ta parlament. Jelenc je bil vodnik ali član mnogoterim deputacijam, ki so bile v Ljubljani in na Dunaju tolmačice učiteljskih teženj, želi, potreb in zahtev. In kjer je bilo treba reprezentirati naše učiteljstvo, tam je stal zopet Jelenc na svojem mestu. Dostikrat se zglašajo pri njem njegovi ožji rojaki iz rojstnega kraja ali Sentjurčani ali njegovi nekdanji učenci, proseč ga posredovanja in pomoči pri tej korporaciji ali na oni oblasti. Jelenc ne odreče nikomur nobene prošnje, ampak stori takoj, kolikor more.

Jelenčevo delo v šoli in zunaj šole je zgled in vzor šolskega in izvenšolskega dela naprednega slovenskega učitelja!

Našega Jelenca diči poštenost in močnatost, značaj in volja, ljubezen do stanu, šole in naroda. Vzlic prihajajoči starosti je vedno krepkega zdravja in veselega duha, v družbi je živahen in vesel, ob delu resen, samemu sebi strog in vztrajen. Njegov značaj je neoskrnjen, njegova zvestoba je nepodkupna — tak morabit naš vojskovodja in tak je naš Jelenc!

Iz teh gonilnih sil so zrasli vsi plodovi njegovega dela, saj more le zdravo drevo obroditi zdrav sad. Iz src vseh, ki svojega Jelenca poznamo in cenimo, se razlega danes vzklík ljubezni, spoštovanja in ponosa: Zvestoba za zvestobo! Krepko naprejš do novega jubileja, ko bodo Tebi, našemu stanu, našemu šolstvu in našemu narodu sijale milejše zvezde! Na zdar! —

po prodajalnah kot naše blago, nosi navadno znamko: »Mode in Germany«. Za časa vojne so prišle na trg takozvane »bolgarske bluze«, ki je bil čisto navaden židovski fabrikat, ter so ga trgovci prodajali nevednim kupovalcem kot »pristno bolgarsko ročno delo«. Vse izložbe so bile polne tega »pofelna« in trgovci so delali imenitne kupčije. Če bi pa bili pri bluzah listki: »Domači kranjski motivi«, bi bilo to sigurno »prekmečko«. Ali se res ne najde enega ženskega društva, da bi začelo gojiti in oživljati domače narodne ornamente in jih spravljati med narod? Narodni izdelki, ki bi prinašali lepe dobičke, so pri nas popolnoma neznan, in vendar bi jih lahko ravno v teh časih, ko se mudi pri nas tuji svet, spečali jako mnogo.

»Suha roba« en miniaturni, lončeni izdelki, lični, majhni okrašeni z navadnimi narodnimi ornamentami in imeni kraja, ženskimi in moškimi krstnimi imeni, bi kazala tujemu svetu na našo staro obrt. Vrčki v obliki starih kranjskih majolik bi našli tudi med našim ljudstvom mnogo kupovalcev. Lončene igračke, razni jelenci in konjički, ki žvižgajo, Gorjuške pipe, so unikum naše narodne industrije. Skofjeloški kruhek vidiš le še v muzeju,

Vojna.

VPOKLICI NAJMLAJŠIH LETNIKOV.

Pregledovanje najmlajših črnovojniških letnikov je končano. Kakor poročajo listi, bodo v ogrski polovici vpoklicani ti letniki dne 15. oktobra.

SEDMO VOJNO POSOJILLO.

Tekom meseca novembra pride v Avstriji v podpis novo vojno posojilo. Pogoji se utegnejo gibanje v kviru dosedanjih vojnih posojil. Podpisovalo se bo istočasno v obeh državnih polovicah.

DELO SLOVENSKEGA UČITELJSTVA ZA RDEČI KRIŽ IN DRUGE VOJNOPOMOŽNE SVRHE.

Ljudska šola v Trebčah za Vojaški dom, 14:10 K; slovenska ljudska šola na Vrdeli, 20 K; šolsko vodstvo v Karšetah 11:80 K; šolsko vodstvo v Tribanu, 10 K; vodstvo dekliske šole v Pazinu, 10 K; vodstvo deške šole v Paziu, 10 K; šolsko vodstvo v Lovreču, 10 K; šolsko vodstvo v Poreču, 10 K; šolsko vodstvo v Viznjanu, 30:40 K; šolsko vodstvo v Novemgradu, 20 K; šolsko vodstvo v Motovunu, 10 K; šolsko vodstvo v Zminju, 10 K; šolsko vodstvo v Grožnjanu, 10:80 kron; šolsko vodstvo v Čunsku, 11 K; šolsko vodstvo v Nerezinu, 12 K; šolsko vodstvo v Sičolu, 2 K; šolsko vodstvo v Opatlju, 10 K; šolsko vodstvo v Lovranu, 10 K; šolsko vodstvo pri Sv. Jakobu Nerezine, 54 K; šolsko vodstvo v Petrovju, 10 K; šolsko vodstvo v Pasjaku Jelšanah, 12:20 K; šolsko vodstvo v Vertenlju, 10 K; šolsko vodstvo v Tinjanu, 20:13 K; šolsko vodstvo v Labinu, 25 K; šolsko vodstvo v Vrčinadi, 21:10 K; šolsko vodstvo v Poškolinu, 10 K; šolsko vodstvo v Baderni, 10 K; šolsko vodstvo v Opatiji, 20 K; šolsko vodstvo v Novivasi-Vertenlju, 10:20 K; šolsko vodstvo v Bujah, 20 K; šolsko vodstvo v Torah, 10 K; učiteljski zbor c. kr. učiteljskega v Ljubljani je daroval v častni spomin na umrlega člana Frana Grkmana v prid v vojni oslepelim vojakom domačih polkov, 51:05 K; šolsko vodstvo v Zarezu, 10 K; šolsko vodstvo pri Sv. Petru v Šumi, 10 K; skupaj 526:23 K.

Danes izkazanih 526:23 K
V zadnji številki izkazanih 282.944:73 K

Skupaj 283.470:96 K

DENARNI USPEH SLOVENSKEGA UČITELJSTVA V DOBI VOJNE DO DANES.

Glasom izkazov v »Učit. Tovarišu«:
Za Rdeči križ itd. 283.470:96 K
III. vojno posojilo 278.848:69 K
IV. vojno posojilo 2.761.438:— K
V. vojno posojilo 10.298.807:— K
VI. vojno posojilo 346.450:— K
Srednje šole 66.394:48 K

Končna vsota ... 14.035.409:13 K

Septemberska imenovanja in še kaj.

Na svoji seji v mesecu septembru je c. kr. deželni šolski svet za Kranjsko stalno namestil v Ljubljani osem učiteljic, in sicer pet na mestni osemrazredni dekliški ljudski šoli pri sv. Jakobu, tri pa na mest-

ni nemški osemrazredni dekliški šoli na Vrtači. Večina najvišje in najvažnejše šolske oblasti v deželi je pokazala zopet s tem imenovanjem, da se iz sedanjih velepomembnih razmer še ni prav nič naučila, oziroma da jih neče uvaževati in se ravnati po njih.

Veliko škodo so provzročili na gospodarske polju in v narodnem oziru strastni boji, ki so jih bojevale v polpreteklem času v Slovincih politične stranke. Kar je sezidala ena, je devala v nič in razdrila druga; v strankino korist so se opuščala dejanja in krepi koraki za splošno blaginjo. Ne narodna — strankina korist in nje razvoj je bil suprema lex. Dolga, žalostna vrsta neplodnih let, polna napadov in bojev med brati!

Zato se vsakdo veseli, ko vidi, da poskušajo in se trudijo merodajni krogi omiliti in oblažiti strasti v slovenskih političnih strankah in odstraniti vse, kar nas loči in razdružuje, zastaviti pa vse sile v dosego skupnih narodnih smotrov. V velikem vprašanju za ujedinjenje jugoslovanskih narodov smo vsi edini. Tu zastavimo vse moči, z vsemi silami podprimo našo neustrašeno jugoslovansko državnozbornsko delegacijo, da bodo imeli njih orjaški napori uspeh. Pa so še vprašanja, za katera uresničenje lahko stopamo vzporedno, le dobre volje je treba, pa ne iskati in provzročati razprtij in razdrh, kakor dela to večina našega deželnega šolskega sveta. Nerazumljivo nam je, da hodi v tem velikem času še vedno po odlozih potih nepoboljšljivega strankarstva.

Kakor smo omenili, je stalno namestil deželni šolski svet za Kranjsko na svoji septemberski seji osem učiteljic na ljubljanskih dekliških šolah. Imenoval je same zagrizene Slovence; ni se oziral ne na kvalifikacijo, ne na zmožnosti, ne na starost, še manj pa na terno-predlog c. kr. mestnega šolskega sveta ljubljanskega. Mi se čudimo potrpežljivosti te šolske korporacije. Odkar vodi ljubljansko ljudsko šolstvo nevesča roka nadzornika Lavtižarja, še ni bila ne ena učna moč imenovana za Ljubljano, ki jo je predlagal c. kr. mestni šolski svet, pa po zakonu utemeljena in pravomočna korporacija. Noben njegov sklep se ne uveljavi, vsak predlog namenoma zavrže. Nadzornik bi moral skrbeti za čast in veljavo c. kr. mestnega šolskega sveta, čegar član je sam, pa podira za njegovim hrbtom njegove sklepe in ukrepe in ga spravlja pod veljavo najobskurnejšega kmetijskega krajnega šolskega sveta, kjer sede tudi analfabeti. Kako dolgo bo še prenašal c. kr. mestni šolski svet tako omalovaževanje in ponižujoče postopanje? Ali res ni sredstva, da se napravi konec takim razmeram v tako važni korporaciji? V protest takemu postopanju naj ob prvi priliki pri sestavljanju terne - predloga preide preko te točke — na dnevni red.

Zadnje imenovanje je v kvar šolskega pouku tudi še v drugem oziru. Na ljubljanskih osemrazrednih ljudskih šolah je upeljan v višjih razredih strokovni pouk in tako se saj malo odpravi nedostatek pomanjkanja meščanskih šol v Ljubljani. Kako izvesti to uredbo, če ni zato izprašanih učnih moči? Bile so tri prošilke, vse dobro kvalificirane, izborne učne moči, usposobljene za meščanske šole, a nobena ni našla milosti pri večini deželnega šolskega sveta, ker ni slučajno nobena članica Slomskove zveze. Vidi se, da je večina našega deželnega šolskega sveta prvo strankarstvo, vse drugo pa postranska stvar. S takim postopanjem se ne pospešuje ljudsko šolstvo.

Sploh pa ne moremo pri ljubljanskem ljudskem šolstvu v zadnjih letih zabeležiti nikakoršnega napredka ne glede vzgoje, ne glede pouka; žalibože samo nazadovanje! Vzrok temu ni le sedanja vojna, veliko večja zapreka vsakemu napredku je nevesča in nespretna roka, ki vodi sedaj ljubljansko ljudsko šolstvo. Kaj hočemo pričakovati od nadzornika, ki na uradnem mestu izreče nepremišljeno besedo, da ne potrebuje učenih učiteljev — misli je menda učitelje s kvalifikacijo za meščanske šole —. Te krlate besede niso zrasle v njegovi glavi, posnel jih je po svojem predniku in s tem pokazal, da se strinja z njim, kakor sicer zajema dosega vsa pedagoška (?) navodila iz starih Maierjevih zapisnikov. Vse avstrijsko učiteljstvo brez oziroma na narodnost se poteguje že dolgo vrsto let za temeljitejšo izobrazbo, za vstop na vseučilišče; šolske oblasti so priredile mnogo nadaljevalnih tečajev v svrhu priprave za izpit za meščanske šole; sedanji ministrski predsednik je postavil v svoj program točko, da hoče učna uprava skrbeti za boljše izobrazbo ljudskega učiteljstva, c. kr. okr. šolski nadzornik za stolno mesto Ljubljano, ki je po zakonu obvezan skrbeti za nadaljnjo izobrazbo učiteljstva, pa pravi:

»Jaz ne potrebujem učenih učiteljev!« Ali je treba še kake kvalifikacije za takega nadzornika? Ali je še nadalje mogoč nadzornik s takimi nazori?

Glavni vzrok nazadovanju šolstva v Ljubljani je torej, ker ni nadzornik na višku svojega časa, ker ni kos veliki svoji nalogi. Pravi nadzornik je zanesljiv svetovalec, vnet zagovornik in zvest prijatelj svojemu učiteljstvu; biti mora na vrhuncu pedagoške izobrazbe, da lahko poda učiteljstvu najnovejša in vobče priznana pedagoška in metodiška navodila ob vsaki priliki in potrebi. Z malenkostmi in s smešnimi odredbami se še nikdar in nikjer ni povzdignilo šolstvo na višjo stopinjo. Da učitelj kaligrafično piše svoje uradne spise, da s črnilom namesto s svinčnikom zaznamuje zamude, da sam zapiše ime na učencev zvezek, ali naj stoji pri dvopičju pika na črti ali nad črto in tako še sto sličnih navodil, vse to ne povzdigne šolstva niti za las.

Velik nadzornikov greh je, da je zavozil šolstvo na politično polje. Po navodila za svoje delo hodi k onim, ki so ga naredili za nadzornika in stori le to, kar pusti in dovoli njegova politična stranka, katere eksponent je. Zato pa tudi velik del ljubljanskega učiteljstva nima zaupanja do njega, ker ve, da je pristransko njegovo delovanje in da sloni njegova sodba na politični podlagi. V dokaz temu je, da je o gotovih šolah izrekel kar najlaskavejšo sodbo, o katerih kakovosti pa je učiteljstvo čisto drugače prepričano.

† SLOVENSKI PISATELJ FRAN MASELJ PODLINBARSKI

V Pulkavi pri Oberhollabrunnu na Nižjem Avstrijskem je nagloma umrl za kapjo dne 20. septembra 1917 gosp. Fran Maselj s pistajlskim imenom Podlinbarski.

Fran Maselj je bil rojen v Krašnji. Šolal se je v Ljubljani. Iz VII. gimnazijskega razreda so ga vzeli k vojakom. Služil je pri dragoncih v Mariboru in pozneje pri huzarjih na Ogrskem. Ko je došluzil vojake, je prošil za službo pri deželnem odboru, pa je ni dobil. Nato se je zglašil za vstop na ljubljansko učiteljsko, a takratni naivni ravnatelj Blaž Hrovat mu je odrekel vsprejem, ker mu niso bile všeč njegove dolge brke in njegov samozavesten nastop. Šel je nazaj k vojakom, kjer je postal računski častnik in služil po raznih avstrijskih mestih. Pred nekaterimi leti je stopil kot stotnik v pokoj in se preselil v Ljubljano.

Fran Maselj je začel že v mladeniških letih delovati na literarnem polju. Njegove mične, domače povesti in črtice so kmalo zbudile pozornost v slovenski javnosti; Slovenci so radi segali po zanimivih proizvodih pisatelja Podlinbarskega. Zaslovelo je pa prav posebno njegovo me po najboljšem njegovem delu »Gospod Franjo«, kjer je prav živo slikal razmere v Bosni po okupaciji. Ko je izbruhnila sedanja svetovna vojna, je oblast zaplenila knjigo; Maselj je prišel v preiskavo in vojaška oblast mu je vzela šaržo ter ga pregnala v prognanstvo; delovanje Slovenske Maticice, ki je izdala roman, so ustavili in dali v prisilno upravo.

Fran Maselj je iskreno ljubil slovensko svojo domovino. Rad je potoval po slovenskih pokrajinah. Na lepem razgledu se mu je vsakikrat zjasnil obraz, zaletsketo oko in poln domovinske ljubezni je vzklíknil: In vsa ta divna pokrajina je naša slovenska zemlja!

Blagi pokojnik si je vsak dan zabeleževal svoje vtiske, življenske doživljanje in dogodke. Zanimiv mora biti ta njegov dnevnik in škoda bi bila, če bi prišel v izgubo!

Fran Maselj je bil blag človek, plemenitega srca, tih in skromen družabnik, ki se je vsakomur, s komur je občeval, hitro prikupil.

V slovenski slovstveni zgodovini si je postavil neminljiv spomenik. Večna slava njegovemu spominu!

S Tolmiskega.

S Tolmiskega. Enajsta soška bitka je zopet pognala nekaj naših ljudi po svetu. Pregnanci pa niso šli v barake, ampak jih je glavništvo naselilo po cerkljanskih vaseh. Zaradi prihoda pregnancev so se tudi šolski prostori do cela napolnili. Gorški okr. šolski svet je svoje oproščene učitelje, (pet po številu), posla za begunci, ter jim naložil, naj v krajih, kjer so begunci, otvore razred za begunske otroke. Gospod baron, vodja c. kr. okr. glavarstva tolminskega, je v tem oziru šel učiteljem pregnancem v polni meri na roko, kar mu bodi na tem mestu izrečena za-

Schüllerjevi ekstrakti za črnilo

dobro in poceni!

Najpripravneje in naiceneje dobavljenje dobrega črnila za šole.

Rekoči ekstrakt št. 2 1 liter K 7-50 (za 10 do 20 lončkov črnila)

„Efensin“, specialni, črn, 1/2 kg K 12.— (za 30 lončkov črnila)

Ekstrakt za kovinsko črnilo — rdeč, zelen, moder, 1 steklenica 50 v (za četrt litra črnila)

„Efesin“ I., črn, 1 zavitek K 7-50, (za 1P litrov izvrstnega pisarniškega črnila)

Tovarna za črnilo Franc Schüller, Amstetten,

Austrijsko
Niže

**Schüllerjeve tovarniške izdelke priporoča
upravnništvo vsem šolam najtopleje**

hvala. Ravno tako so podpirali učitelje gosp. nadzornik Lasič in tolminsko učiteljsko, hvala jim. Kaj pa tovarišice kolegice? Protestirale so proti temu, da se nastavlja goriški učitelji v tolminskem okraju, češ da je učitelj dovolj, da se jih nastavi. Ena tovarišica je celo tajila število begunskih otrok, samo da bi učitelja odgnala. Ta pa ne bodi len, se je sam prepričal ter dobil okroglo 30 otrok. — To ni kolegično od tovarišice učiteljice. Pojdite malo časa na fronto službovat, pod okrilje granat, šrapnelov, bomb itd., pa boste mogoče potem drugače razpoložene. Sicer pa tovarišice kolegice, ne godi se vam niti najmanjša krivica. Placani smo od našega okraja, otroci so tudi naši, toraj kaj prav za prav hočete? Baje da so tovarišicam kolegicam tudi tolminski oproščeni kolegi trn v peti. So pa nekatere izjeme med njimi, čast jim! Prizadejim pa to-le: Ker Vas tako veseli vojaški stan, pojdite k »Rdečemu križu«, tam dobite razvedrila dovolj, glede kolegičnosti pa moram izreči le svoje pomilovanje! Begunec.

Načrt preustrojitve našega šolstva.)

Kakor poroča »Zavezino« vodstvo na drugem mestu, se je dne 10. septembra t. l. pri seji upravnega odbora »Zaveze« poverilo delo za načrt o preustrojitvi našega šolstva posebnemu odseku. Ta pa vsekakor pričakuje, da sodeluje pri važni stvari vse slovensko učiteljsko, kajti kolikor bolj bomo prodirali vsi v delo načrta, toliko bolj bo ta naša lastnina; toliko boljši pa bo tudi, če je dana prilika vsem, da izrazimo svoje želje in nasvete, svoje teoretske in praktične izkušnje. Zato bomo objavljali pod gorenjim naslovom od časa do časa v »Tovarišu« načelna in podrobna tozadevna vprašanja ter prosimo, naj se zanima zanje vse učiteljsvo ter jih obravnava zlasti tudi v svojih učiteljskih društvih. Svoje sklepe in utemeljene nasvete pa naj pošiljajo tako posamezniki kakor društva na naslov podpisanega ali na kateregakoli člana odseka. Se prav posebno pa želimo, da bi se slovensko učiteljsvo tozadevno oglašalo v »Popotniku« in v »Tovarišu« s svojimi utemeljenimi nasveti ter priobčevalo članke, s katerimi bi se budilo zanimanje za stvar ter bi se bistrili nazori.

Za danes navajamo v splošno in posebno obravnavo nekatera načelna vprašanja, ki se morajo utemeljiti, preden se spuščamo v katerokoli podrobnost:

1. Ali naj se nanaša naš načrt preustrojitve šolstva le na notranji in zunanji splošni šolski ustroj ali naj obsega tudi načrt splošne ljudske izobrazbe? (Načrt ožjega ali širšega okvira narodne vzgoje.)

2. Ali naj obsega ta načrt le ljudsko (meščansko, obče nadaljevalno) šolstvo in učiteljsko izobrazbo ali naj se raztegne na vse šolske kategorije (srednje, visoke šole); v drugem slučaju je neobhodno potrebno, da povabi »Zaveza« na sodelovanje tudi slovenske profesorje.

3. Ali se pri načrtu preustrojitve ljudskega (meščanskega . . .) šolstva odločimo za sedanj 8 letni tip ljudskr in 4 letni tip meščanske (oziroma kot organski nastavek ljudske šole: obvezne obče nadaljevalne) šole, ali pa se priklonimo načelu »enotne narodne šole« s 6 (?) letno osnovno šolo in z obilganim nadaljevanjem te?

4. Predlogi za določitev tipa v poslednem slučaju.

Pav. Flere.

* Za objavo razprav, vprašanj in odgovorov, ki spadajo v to poglavje, smo odločili v listu stalen oddelek.

Ured.

Srednješolske vesti.

Na c. kr. državni gimnaziji v Kranju se pouk ne more vršiti, ker je vojaštvo zasedlo šolsko poslopje. Nekateri dijaki so se preselili v Ljubljano, drugi bodo menda zaman čakali letos doma, da se prične pouk.

Profesor na c. kr. državni gimnaziji v Kranju, gosp. Vinko Marinko, je pridelen drugi državni gimnaziji v Ljubljani. Suplenta državne gimnazije v Kranju, gosp. Josip Koletič je pridelen prvi, gosp. Peter Prosen drugi državni gimnaziji v Ljubljani.

Skrajšanje učne dobe v srednjih šolah na Hrvaškem. Učna oblast v Zagrebu je izdala za poskušnjo odredbo, s katero se omogočuje z ozirom na sedanjo draginjo šolanja, da morejo odlični dijaki in dijakinje vseh srednjih šol brez ozira na starost prositi vlado, da se jim dovoli dokončati dva razreda — sedmega in osmega — v enem letu.

Iz naše organizacije.

Iz seje upravnega odbora Zaveze.

Dne 10. septembra t. l. se je vršila v prostorih Učiteljske tiskarne v Ljubljani seja upravnega odbora Zaveze, ki se je je s posvetovalno pravico udeležilo tudi več odposlancev Zavezinih društev. Ob 10. uri dopoldne otvoril Zavezin predsednik tovariš L. Jelenc sejo s tem-le nagovorom: Danes so minila 4 leta 8 mesecev in 11 dni, kar se je vršila dne 29. decembra 1913 zadnja seja upravnega odbora Zaveze. Dolga, neplodna društvena doba je to v veliko škodo slovenskemu šolstvu, v kvar vzgoji naše mladine in v nezimerno gorje nam vsem. Morje solz je prelil naš ubogi narod v tej strašni borbi narodov vsega sveta in trepetu v strahu za svojo bodočnost.

Ko smo bili sestavili na zadnji svoji seji okvirni program za XXVI. glavno skupščino Zaveze v Pulju, ni nihče pričakoval, nihče slutil, da bodo nastopili dogodki, ki pretresajo še sedaj ves svet. Dne 28. junija 1914 se je zgodil v Sarajevu zločin, katerega žrtev je bil naš prestolonaslednik Franc Ferdinand in njegova blaga žena Sofija. 26. julija istega leta se je vnel svetovni požar, ki že četrto leto ugonablja narode in njih kulturo. 21. novembra 1916 se je oblekla Avstrija v žalno obleko: umrl je naš veliki cesar Franc Jožef I. in vsi narodi širne Avstrije so zaplakali nad njegovo gomilo.

Umrli je kralj, živel kralj! Takoj ob tej priliki smo z navdušenjem pozdravljali vladarski nastop našega mladega cesarja Karla I. Ob dveh tugepolnih dneh je izrazilo vodstvo v imenu Vašem in v imenu vsega v Zavezi združenega učiteljsva sožalje; ob priliki nastopa vlade našega novega ljubljene cesarja, vladarja in gospodarja pa je podalo vodstvo izraze neomajne zvestobe in vdanosti ter otroške ljubezni do ljudomilega cesarja in do vse hiše Habsburške.

Ozrimo se sedaj na one, ki stoje daleč od nas v bojni črti in nas branijo premogočnih sovražnikov. Ti junaki ne varujejo s svojimi junaškimi prsi samo očeta in mater, ženo in otroka, temveč vse nas v zaledju. Njih roka varuje domovino s svobodnimi državljani. Vsekdar za pomoč pripravljena roka in globoke hvaležnosti polno srce naj skuša poplačati velik dolg tem junaškim sinovom. Ta pozdrav pošiljamo danes borilcem! Pozdrav vsem junakom v strelskih jarkih! Kaj pa naj rečem o onih junakih, ki so žrtvovali za domovino in cesarja vse, kri in življenje? V skromno plačilo jim bodi hvaležnost

domovine in večna slava njih imenu! Zakličimo jim: Nesmrtna slava!

O delovanju Zaveze od zadnje odboje se ne bom govoril, ker bode to povzeli iz tajnikovega poročila.

Le še par besed o naši še v gostoto zaviti bodočnosti.

Ob izbruhu vojne je morala Zaveza ustaviti svoje delo, ker je visel nad njo Damoklejev meč razpusta. Kar smo storili, smo morali ukreniti vse na tihem in skrivaj do onega časa, ko je bil sklican državni zbor. Takrat smo se malo oddahnili. Vendar so za zborovanja še vedno težki časi. Potovanja, ki se jim stavijo od strani oblasti razne zapreke, so za naše razmere v teh časih silno draga. V teh težkih okoliščinah smo se zbrali tudi danes. Današnja seja je sklicalo vodstvo v prvi vrsti za to, da vzbudimo Zavezina društva k novemu društvenemu delovanju, prav posebno pa še zato, da govorimo o naši bližnji bodočnosti, da postavimo okvirni program našemu bodočemu delovanju in se tako pripravimo za velik čas, ki mu hitimo nasproti. Težko je delo za temno bodočnost, človek ne ve, česa bi se lotil, kje zastavil, ker je vse nejasno, nedoločno.

So pa vprašanja, ki leže vedno odprta pred nami, ki ne izginejo iz obzorja ljudskošolskega učiteljsva, pa naj se razvzlojajo razmere v našem narodu kakorkoli — to so naša stanovska vprašanja in vobča pedagoška vprašanja. Poleg drugih pridejo danes tudi taka vprašanja na razgovor. Ostanimo pa pri razpravljanju o takih vprašanjih na realnih tleh in se ne dvigujmo v sfero fantazij in ne segajmo po nedosegljivih idejah. Upam, da najde tudi tu upravni odbor pravi pot, da pride do zaželenega smotra. Želim našim posvetovanjem lepih uspehov ter Vas vse upravne odbornike in zastopnike Zavezinih društev pozdravljam prav iz srca!

Svojo odsotnost so opravičili upravni odborniki: M. J. Nerat, šol. ravnatelj v Mariboru, Ignacij Križman, nadučitelj v Dornbergu, Anton Berginec, šol. ravnatelj v Sežani in Iva Sabadinova, učiteljica pri Sv. Ivanu pri Trstu.

Po pozdravu odda predsednik predsedništvo II. podpredsedniku šolskemu ravnatelju Antonu Gmsu, da poda tajniško poročilo namesto obolelega tajnika Vilibalda Rusa.

Ker se je o delovanju vodstva Zaveze od zadnje seje upravnega odbora, ki se je vršila dne 29. decembra 1913, pa do konca leta 1915 sproti poročalo v »Učiteljskem Tovarišu«, poročilo o delovanju vodstva v letu 1916 do 12. januarja 1917 pa je prinesel »Učiteljski Tovariš« v 4. letošnji številki, podamo in dodamo tu le še poročilo od takrat do danes.

V slogi je moč. To vedno resnično prislovico ima vodstvo Zaveze pred očmi, zato se trudi, da združi vse ljudskošolske in srednješolske organizacije za skupno delo. Izpopolnjevalo je poročilo za prvi sestanek in stopilo zopet v dogovor z nekaterimi društvi, ki niso bila odklonila sodelovanja. Vodstvo upa, da se mu posreči združiti vse, ki so hodili dosedaj svoj pot.

V zadnjem času se posebno trudi vodstvo Zaveze, kako vzdržati Zavezina društva iz brezdelnosti in jih vzbuditi k novemu delu na polju stanovske organizacije. Nevarnost je velika, da nam nekatera društva ne zaspijo za vedno, so že nekatera, ki nimajo popolnih odborov. Prvi korak v to svrhu je bil sklep, da se je sklicala današnja odborova seja, kjer se bomo posvetovali o korakih, ki jih moramo storiti v tem pogledu. Dajmo društvom delo in mislim, da ni še nobeno tako otrpnilo, da bi se ga ne poprijelo.

Deželne učiteljske organizacije se trudijo, da izposlušajo učiteljsvu dostojne draginjske doklade. Na Kranjskem in

Štajerskem smo dosegli uspehe, prav neprimerne so pa draginjske doklade po drugih slovenskih pokrajinah. Upamo, da se obrnejo tudi tu razmere na boljše. Le vztrajnosti je treba. Krepko je podprlo vodstvo Zaveze »Savez hrv. učit. društva«, ki je prosil potom Jugoslovanskega kluba centralno vlado, da prispeva ista za zvišanje draginjskih doklad saj na 30 odstotkov temeljne plače, ker Dalmacija nima sredstev, da bi sama to storila.

Nato so obširno poročali upravniki o stanju Zavezinih listov. Vsi trije so podarjali, s kolikimi težkočami se morajo v vojnem času boriti listi, vendar so izražali nado, da bodo vzdržali.

Zavezin blagajnik je podal poročilo o denarnem položaju Zaveze, ki je vkljub in navzlic hudim časom povoljno.

Nato je poročal tovariš Gangl v krasnem, po obliki in vsebini dovršenem govoru o našem položaju. Vsi navzoči so z največjim zanimanjem sledili govornikovim izvajanjem in so jih ob koncu živahno odobraval.

Ob 1. popoldne prekine predsednik sejo, ki se ob 3. zopet nadaljuje. Pri popoldanski seji se je vršila razprava in sklepanje o dopoldne podanih poročilih.

K tajniškemu poročilu se oglasi k besedi tovariš Rajš in pravi, da bi bilo umestnejše, da bi zborovala danes Zavezina delegacija, ki naj bi zavzela stališče o tako važnih vprašanjih, kakor so danes v razpravi. Ganglov programatični govor bi morala slišati delegacija in ne samo upravni odbor. Tovariš Dimnik zagovarja sklicanje seje upravnega odbora, tej pa naj sledi v najkrajšem času delegacijsko zborovanje. Tovariš Flere predlaga, da naj se skliče delegacijsko zborovanje na 27. dan decembra t. l. Predlog se sprejme soglasno.

Poročilo upravnništva »Zvončka« se vzame odobruje na znanje.

O poročilu Popotnikovega upravnništva se vname daljša debata. Tovariš Flere utemeljuje svoje predloge za izboljšanje gmotnega stanja »Popotnika«, ki jih je priobčil naš list v predznanji številki. V izvršitev 1. in 2. predloga je naročil upravni odbor vodstvu, da naj izposluje pri Zavezinih društvih sestavo imenika vsega učiteljsva in vseh šol v okraju; društva pošljejo sestavljene imenike upravnštvom, ta označijo naročnike in ga vrnejo društvom v svrhu evidence naročnikov. Nato so se sprejeli tudi drugi predlogi.

Jako zanimivo in informativno poročilo je podal tovariš Marolt o stanju Učiteljskega Tovariša. Vojna je hudo zadela naš list. Mnogo naročnikov je poklicanih v vojaško službo, mnogi so dali življenje za dom in cesarja, mnogi so odpovedali naročbo zaradi slabega gmotnega položaja, ker morajo gledati ob tej draginji na izdatek vsakega vinarja. Posebno se je pritoževal tovariš upravnik, da se učiteljski, ki prdejo na službo, slno malo oglašajo za naročbo lista, četudi Zaveza mnogo žrtvuje za učiteljske, ker jim brezplačno pošilja svoje liste v več izvodih. Poročilo se je vzelo s pohvalo na znanje.

Tudi o Zavezinem računu se je vnela daljša debata. Blagajnik je tožil, da velika večina Zavezinih društev ne plačuje redno članarine, da so jo nekatera društva na dolgu že za več let. Kako iztirjati zaostalo članarino, je bilo stavljenih več nasvetov; slednjič je bil sprejet predlog, da se za štajerska društva izroči zadeva Zvezi, da uredi stvar, kranjska in primorska društva pa dobe izkaze in opomine, da naj store svojo dolžnost.

(Konec prih.)